

ਭਾਰਤੀ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ (ਈਸੀਆਈ)-ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਵੋਟਿੰਗ ਮਸ਼ੀਨਾਂ (ਈਵੀਐੱਮ) ਦੀਆਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਸਬੰਧੀ ਅਕਸਰ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਵਾਲ/ਪ੍ਰਸ਼ਨ (FAQs)

Posted On: 09 APR 2017 12:48PM by PIB Chandigarh

FAQs on Security Features of The ECI-EVMs

ਭਾਰਤੀ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ (ਈਸੀਆਈ)-ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਵੋਟਿੰਗ ਮਸ਼ੀਨਾਂ (ਈਵੀਐੱਮ) ਦੀਆਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਸਬੰਧੀ ਅਕਸਰ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਵਾਲ/ਪ੍ਰਸ਼ਨ (FAQs)

ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਹੀ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ (ਈਸੀਆਈ) ਦੀਆਂ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਵੋਟਿੰਗ ਮਸ਼ੀਨਾਂ (ਈਵੀਐੱਮ) ਦੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਸਬੰਧੀ ਕੁਝ ਸਵਾਲ/ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਈਸੀਆਈ ਵਾਹ-ਵਾਹ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਈਸੀਆਈ-ਈਵੀਐੱਮ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਮਜ਼ਬੂਤ, ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਅਤੇ ਛੋੜਛਾੜ ਰਹਿਤ ਹਨ।

ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਕਸਰ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਵਾਲ/ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਈਵੀਐੱਮ ਦੀਆਂ ਤਾਜ਼ਾ ਤਰਨੀਰੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਸਮੇਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਬਣਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਟੋਰੇਜ਼ ਰਹਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੋਰ ਧੱਕੇ 'ਤੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਬੰਧਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਉਪਰਾਲਿਆਂ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੀ ਹਨ।

1. ਈਵੀਐੱਮ ਨਾਲ ਛੋੜਛਾੜ ਤਾ ਹੀ ਮਤਲਬ ਹੈ?

ਛੋੜਛਾੜ ਮਤਲਬ ਵੋਟਰਜ਼ ਕ੍ਰਾਫਟ (ਮੀਯੂ) ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਈਕ੍ਰੋ ਚਿੱਥਾਂ 'ਤੇ ਲਿਖੇ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਜਾਂ ਮੀਯੂ ਵਿੱਚ ਨਵੀਂ ਮਾਈਕ੍ਰੋ ਚਿੱਥਾਂ ਧਾਉਣ ਨਾਲ ਖਤਰਨਾਕ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਲਿਆਉਣ ਅਤੇ ਬੈਲਟ ਯੂਨਿਟ (ਬੀਯੂ) ਵਿੱਚ ਦੱਬੇ ਹੋਏ ਬਟਨ 'ਤੇ ਵੀ ਵੋਟਰਜ਼ ਕ੍ਰਾਫਟ ਵਿੱਚ ਭਰੋਸੇ ਨਾਲ ਰਿਹਾਤ ਨਾ ਹੋਣਾ ਹੈ।

2. ਕੀ ਈਸੀਆਈ-ਈਵੀਐੱਮ ਹੋਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ?

ਨਹੀਂ

ਈਵੀਐੱਮ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਦੇ ਐੱਮ-1 (ਮਾਡਲ ਵਨ) 2006 ਤੱਕ ਬਣੇ ਅਤੇ ਕੁਝ ਕੁਝ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੇ ਉਲਟ ਇਸ ਮਾਡਲ ਵਿੱਚ ਸਾਹੀਆਂ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਤਰਨੀਰੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਸਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਸ ਮਾਡਲ ਨੂੰ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

2006 ਵਿੱਚ ਤਰਨੀਰੀ ਮੁੱਲਾਂ 'ਤੇ ਕੀਤੀਆਂ ਸਿਫਤਾਂ 'ਤੇ ਈਵੀਐੱਮ ਦਾ ਐੱਮ 2 ਮਾਡਲ 2006 ਤੋਂ ਬਾਅਦ 2012 ਤੱਕ ਬਣਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਟਨਾਂ ਦੀ ਡਾਇਨਾਮਿਕ ਰੇਡਿੰਗ ਸਾਮਲ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਬਟਨਾਂ ਦੀ ਦੱਬਿਆ ਮੌਜੂਦਾ ਬੈਲਟ ਯੂਨਿਟ (ਬੀਯੂ) ਤੋਂ ਵੋਟਰਜ਼ ਕ੍ਰਾਫਟ (ਮੀਯੂ) ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਉਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਵਧੀਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਬਟਨ ਦੱਬਣ ਦੇ ਸਹੀ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮੈਟਿੰਗ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦੱਬੇ ਬਟਨ ਦੇ ਕਰਮ ਸਮੇਤ ਬਟਨ ਦੱਬਣ ਦਾ ਕਰਮ ਨਿਯੰਤ੍ਰਣ 'ਤੇ ਮੋਟਰਿਆਂ ਜਾ ਸਕੇ।

ਹੋਰ, ਈਸੀਆਈ-ਈਵੀਐੱਮ ਰੱਖਿਓਟਰ ਦੇ ਵੋਟਰਜ਼ ਕ੍ਰਾਫਟ ਨਹੀਂ ਹਨ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇਕੱਲੀ ਮਸ਼ੀਨ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੈੱਟਵਰਕ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਰਿਮੋਟ ਉਪਰਕਰ ਨਾਲ ਹੋਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਚਾਂਸ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਈਸੀਆਈ-ਈਵੀਐੱਮ ਵਿੱਚ ਡਾਟਾ ਨਹੀਂ ਰੋਟੀ ਫਿਰਤੀਆਂ ਜਾਂ ਡੀਕੋਡਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਕਿਸੇ ਗੈਰ ਈਵੀਐੱਮ ਆਮੈਸਰੀ ਜਾਂ ਉਪਰਕਰ ਨਾਲ ਵਾਇਰਲੈੱਸ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਬਾਹਰੀ ਹਾਰਡਵੇਅਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਰਡਵੇਅਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਜਾਂ ਵਾਇਰਲੈੱਸ, ਵਾਈਫਾਈ ਜਾਂ ਬਲੂ ਟੂਥ ਉਪਰਕਰਾਂ ਦੀ ਛੋੜਛਾੜ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੀਯੂ ਬੀਯੂ ਵੇਲੇ ਸਿਰਫ ਇਨਪੁਟ ਤੇ ਡਾਇਨਾਮਿਕ ਰੇਡ ਵਾਲਾ ਡਾਟਾ ਹੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਡਾਟਾ ਮੀਯੂ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

3. ਕੀ ਨਿਰਮਾਤਾ ਈਸੀਆਈ-ਈਵੀਐੱਮ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ?

ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ।

ਨਿਰਮਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਧੱਕੇ 'ਤੇ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਬੰਧੀ ਸਬੰਧਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰੋਟੋਕਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਸ਼ੀਨਾਂ 2006 ਤੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬਣੀਆਂ ਹਨ। ਨਿਰਮਾਤਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਈਵੀਐੱਮ ਸੂਚੇ ਨੂੰ ਅਤੇ ਸੂਚੇ ਵਿੱਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਾਰ ਭੇਜੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਤਪਾਦਕ ਕਈ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਗਲਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਕਿ ਕਿਹੜੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੇ ਕਿਹੜੇ ਖਾਸ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਲੜਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਬੀਯੂ 'ਤੇ ਕਰਮ ਕੀਤੇ ਹੋਣਗੇ। ਈਸੀਆਈ-ਈਵੀਐੱਮ ਦਾ ਲੜੀ ਨੰਬਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਈਵੀਐੱਮ ਟਰੇਸਿੰਗ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਆਪਣੇ ਡਾਟਾ ਬੇਸ 'ਤੇ ਧਰਤੀ ਲਗਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹੜੀ ਮਸ਼ੀਨ ਕਿਥੇ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਨਿਰਮਾਤਾ ਦੇ ਧੱਕੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਸੋਧ ਹੋਣ ਦਾ ਸਵਾਲ/ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

4. ਕੀ ਮੀਯੂ ਦੀ ਚਿੱਥ ਵਿੱਚ ਟਾਕਸਨ ਹੋਰ ਸਾਮਿਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਈਵੀਐੱਮ ਵਿੱਚ ਵੋਟਿੰਗ ਦਾ ਕਰਮ ਟਾਕਸਨ ਹੋਰ ਸਾਮਿਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਈਸੀਆਈ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਸਬੰਧਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਰਾਲੇ ਖੋਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਟਾਕਸਨ ਹੋਰ ਸਾਮਿਲ ਲਿਆਉਣ ਨੂੰ ਅਸੰਭਵ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਇੱਕ ਵਾਰ ਮੀਯੂ ਵਿੱਚ ਬੈਲਟ ਬਟਨ ਦੱਬੇ ਤੇ ਮੀਯੂ ਬੀਯੂ ਨੂੰ ਵੋਟ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਬੀਯੂ ਵਿੱਚ ਬਟਨ ਦੱਬਣ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਮੀਯੂ ਦੇ ਸਾਹੇ ਬਟਨ ਵੋਟ ਧਾਉਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਕਰਮ ਦੇ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਣ ਤੱਕ ਰਾਜਸੀਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਵੋਟਰ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਬਟਨ (ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦਾ ਵੋਟ ਬਟਨ) ਦੱਬਣ 'ਤੇ ਬੀਯੂ ਬਟਨ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਮੀਯੂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਮੀਯੂ ਡਾਟਾ ਹਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬੀਯੂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਜਿਹਾ ਐਲੀਮੈਂਟ ਬਲਕ ਜਗਣ ਨਾਲ ਇਸ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੀਯੂ ਵਿੱਚ ਵੋਟ ਪੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੀਯੂ ਸਿਰਫ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਬਿਆ ਬਟਨ ਹੀ ਮਹਿਸੂਸ (ਸੈਂਸਡ) ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਭਾਵੇਂ ਜੇਕਰ ਵੋਟਰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਬਟਨ ਦੱਬਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਕੋਈ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਦੱਬੇ ਬਟਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੀਯੂ ਤੇ ਬੀਯੂ ਵਿਚਾਲੇ ਕੋਈ ਸੰਚਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਦੱਬਿਆ ਬਟਨ ਕਦੇ ਬੀਯੂ ਵਿੱਚ ਰਜਿਸਟਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਦੂਜੇ ਸਬੰਧਤ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਹੋਰ ਵੋਟ ਨਹੀਂ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਵੋਟ ਬਟਨ (ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਬਿਆ ਬਟਨ) ਦੱਬਣ ਨਾਲ ਮੀਯੂ ਵਰਤੋਂ ਖੋਲ੍ਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਵੋਟ ਬਟਨ ਦੱਬਣ ਦੀ ਪਿਛਲਾ (ਵੋਟਿੰਗ ਪਿਛਲਾ) ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਹੋਰ ਖੋਲ੍ਹ ਬਟਨ ਨਹੀਂ ਦੱਬਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਮੀਯੂ ਤੇ ਬੀਯੂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸੰਚਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋਸ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕਸ ਵੋਟਿੰਗ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਤੋਰ 'ਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਬਟਨ ਦੱਬਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਖਤਰਨਾਕ ਮੌਜੂਦਾ ਦੋਸ਼ ਅਸੰਭਵ ਹੈ।

5. ਕੀ ਖੁਰਾਕੇ ਮਾਡਲ ਦੀਆਂ ਈਸੀਆਈ-ਈਵੀਐੱਮ ਅਜੇ ਵੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਹਨ?

ਈਵੀਐੱਮ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਦਾ ਐੱਮ-1 ਮਾਡਲ ਤੱਕ ਬਣਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਆਖਰੀ ਵਰਤੋਂ 2014 ਦੀਆਂ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਈ। 15 ਸਾਲ ਦੀ ਆਰਥਰ ਮਿਆਦ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਅਤੇ ਵੀਵੀਐੱਟ (ਵੋਟਰ-ਵੈਰੀਫਾਈਡ ਪੇਪਰ ਆਫਿਟ ਟਰਾਇਲ) ਨਾਲ ਮੁਕੇਲ ਨਾ ਬਾਣ ਕਰਕੇ 2014 ਵਿੱਚ ਈਸੀਆਈ ਨੇ 2006 ਤੱਕ ਬਣੀਆਂ ਸਾਹੀਆਂ ਐੱਮ-1 ਈਵੀਐੱਮ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਜਾਰੀ ਨਾ ਰੱਖਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ। ਈਸੀਆਈ ਵੱਲੋਂ ਈਵੀਐੱਮ ਖਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਮਿਆਰੀ ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਪਿਛਲਾ ਤੇਜ਼ਾ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਈਵੀਐੱਮ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਚਿੱਥਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦੀ ਪਿਛਲਾ ਸੂਚੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਚੋਣਕਾਰ ਆਡਮਰ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਨਿਰਮਾਤਾ ਫੈਕਟਰੀ ਅੰਦਰ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ।

6. ਕੀ ਈਸੀਆਈ ਈਵੀਐੱਮ ਦੀ ਬਾਤੀ ਨਾਲ ਛੋੜਛਾੜ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖੁਰਾਕੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਆਇਆਂ ਬਗੈਰ ਬਦਲੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ?

ਈਸੀਆਈ-ਆਈਵੀਐੱਮ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਐੱਮ-1 ਮਾਡਲ ਤੋਂ ਐੱਮ-2 ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਣੀਆਂ ਨਵੀਂ ਐੱਮ-3 ਈਵੀਐੱਮ ਵਿੱਚ ਛੋੜਛਾੜ ਫੜਨ ਤੇ ਸਵੈ ਜਾਂਚ ਜਿਹੀਆਂ ਵਧੀਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਛੋੜਛਾੜ ਫੜਨ ਵਾਲੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਈਵੀਐੱਮ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਗੈਰ ਰਾਜਸੀਲ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਮਸ਼ੀਨ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਕਰੇ। ਸਵੈ ਜਾਂਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਈਵੀਐੱਮ 'ਤੇ ਹਰ ਸਮੇਂ, ਜਦੋਂ ਵੀ ਸਵਿੱਚ ਆਨ ਹੋਵੇ, ਮੁਕੰਮਲ ਨਿਗਰਾਨੀ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਹਾਰਡਵੇਅਰ ਜਾਂ ਸਾਫਟ ਵੇਅਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਫੜੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਉਕਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਵਾਲੀ ਨਵੇਂ ਮਾਡਲ ਐੱਮ-3 ਦੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰੋਟੋਟਾਈਪ ਛੋਟੀ ਹੀ ਤਿਆਰ ਹੋਣ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਤਰਨੀਰੀ ਮਾਹਰਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਕਮੇਟੀ ਇਸ ਦੀ ਪਰਖ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਤਾਂ ਹੀ ਨਿਰਮਾਤਾ ਸੂਚੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਨਵੀਂ ਤਰਨੀਰੀ ਨਾਲ ਵਿਕਸਤ ਅਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਵਧੀਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਐੱਮ-3 ਹਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ 2000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

7. ਈਸੀਆਈ-ਈਵੀਐੱਮ ਨੂੰ ਛੋੜਛਾੜ ਰਹਿਤ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹੜੀਆਂ ਤਾਜ਼ਾ ਤਰਨੀਰੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਹਨ?

ਈਸੀਆਈ-ਈਵੀਐੱਮ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਮੈ ਫੀਸਰੀ ਛੋੜਛਾੜ ਰਹਿਤ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸਮਾਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਬਲ (ਓਟੀਪੀ) ਮਾਈਕ੍ਰੋਵੋਟਰੋਨਰਸ, ਬਟਨਾਂ ਦੇ ਕੋਡਾਂ ਦੀ ਡਾਇਨਾਮਿਕ ਰੇਡਿੰਗ, ਹੋਰ ਦੱਬੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਬਟਨ ਦੀ ਤਰੀਕ ਤੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮੈਟਿੰਗ, ਐਡਵਾਂਸ ਇਨਪੁਟਸ ਤਰਨੀਰੀ ਅਤੇ ਈਵੀਐੱਮ ਭੇਤਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਈਵੀਐੱਮ ਟਰੇਸਿੰਗ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਜਹੀਆਂ ਅਤੇ ਉੱਤਮ ਤਰਨੀਰੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਨਵੇਂ ਮਾਡਲ ਐੱਮ-3 ਵਾਲੀਆਂ ਈਵੀਐੱਮ ਵਿੱਚ ਛੋੜਛਾੜ ਫੜਨ ਅਤੇ ਸਵੈ ਜਾਂਚ ਜਿਹੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਸਾਮਲ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਓਟੀਪੀ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੈ, ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸੋਧਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਮੁੜ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂ ਮੁੜ ਪੜ੍ਹਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਈਵੀਐੱਮ ਨੂੰ ਛੋੜਛਾੜ ਰਹਿਤ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਰੋਸ਼ਨੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮਸ਼ੀਨ ਗੈਰ ਰਾਜਸੀਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।

8. ਕੀ ਈਸੀਆਈ-ਈਵੀਐੱਮ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਤਰਨੀਰੀ ਵਰਤਦੀ ਹੈ?

ਗਲਤ ਸੂਚਨਾ ਅਤੇ ਕੁਝ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਲਗਾਏ ਇਨਜ਼ਾਮਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਭਾਰਤ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਬਣੀ ਈਵੀਐੱਮ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਈਵੀਐੱਮ ਦਾ ਨਿਰਮਾਤਾ ਭਾਰਤ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕਸ ਲਿਮਿਟਡ., ਬੰਗਲੂਰੂ ਅਤੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕਸ ਰਾਹਪੋਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ., ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਨਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਪੀਐੱਸਯੂ ਵੱਲੋਂ ਸਵਦੇਸ਼ੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕੋਡ ਇਨਾਂ ਦੇਵੇਂ ਰੱਖੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇਨ-ਹਾਊਸ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਬਾਹਰੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਗਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ। ਉੱਚ ਧੱਕੇ ਦੀ ਸਮੱਗਰਤਾ ਰਾਇਮ ਪੇਂਡ ਨਹੀਂ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਫੈਕਟਰੀ ਧੱਕੇ 'ਤੇ ਹੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾ ਉਤਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਮਸ਼ੀਨ ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਬਦਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤਾਂ ਹੀ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਚਿੱਥ ਨਿਰਮਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਦੋਸ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸੋਧੀ-ਕੋਡਰਟਰ ਮਾਈਕ੍ਰੋ ਚਿੱਥ ਨਿਰਮਾਤਾ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਹੋਰ ਆਈਕੋਰੋਚਿਓਂ ਦਾ ਧਛਾਣ ਨੰਬਰ ਮੈਮਰੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਰਮਾਤਾ ਇਸ 'ਤੇ ਡਿਜੀਟਲ ਹਸਤਾਖਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨਈਂ ਇਨਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦਾ ਸਵਾਨ/ਧਰਮਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਠਦਾ, ਰਿਊਰਿ ਆਈਕੋਰੋ ਚਿੰਘਸ ਸਾਫਟ ਵੇਅਰ ਸਬੰਧ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰਾਜਸੀਨਤਾ ਟੈਸਟ ਉਧਰੇਤ ਹੀ ਧਰਵਾਨ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਆਈਕੋਰੋਚਿੰਘਸ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੀ ਰੋਸਿਸ ਫੜਨਯੋਗ ਹੈ ਤੇ ਈਵੀਐੱਮ ਗੈਰ-ਰਾਜਸੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂਜੂਦਾ ਧਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਬਦਲਨਾ ਤੇ ਨਵਾਂ ਧਰੋਗਰਾਮ ਲਿਯਾਉਣਾ ਫੜਨ ਯੋਗ ਹਨ ਤੇ ਈਵੀਐੱਮ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਰਾਜਸੀਨ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ।

9. ਸਟੋਰੇਜ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ‘ਤੇ ਹੋਰਾਫੇਰੀ ਦੀ ਰੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ?

ਜਿਨਾ ਹੋਰਭੁਯਾਟਰਾਂ ‘ਤੇ ਈਵੀਐੱਮ ਦੋਹਰਾ ਤਾਲਾ ਧਰਵਾਨੀ ਤਹਿਤ ਚੁਰਵੀਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਰੱਖੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਜਾਂਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਫਸਰ ਸਟਰਾਂਗ ਰੂਮ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦੇ, ਧਰ ਉਹ ਵੇਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰੀ ਇਹ ਧੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਨ ਤੇ ਰੀ ਤਾਲਾ ਯਾਧਣੀ ਸਹੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਰੋਟੀ ਅਣ -ਅਧਿਰਾਹਤ ਵਿਅਕਤੀ ਰਿਸੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਈਵੀਐੱਮ ਤੌਰ ਧਰੁੱਚ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਗੈਰ ਚੋਣ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਡੀਈਓਬ ਵੱਲੋਂ ਸਾਡੀਆਂ ਮਸੀਨਾਂ ਦੀ ਸਲਾਨਾ ਫੀਜੀਰਲ ਜਾਂਚ ਰੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਈਸੀਯਾਈ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਸਿਧੇਰਟ ਭੇਜਦੇ ਹਨ। ਨਿਰੀਬਣ ਤੇ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਹੀ ਮੁਰੰਮਤ ਹੋਣੀ ਹੈ।

10. ਸਥਾਨਰ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਈਵੀਐੱਮ ਨਾਲ ਛੇਤਛਾਤ ਦਾ ਦੋਸ ਰਿਸ ਹੁੰਦੇ ਤੌਰ ਸਹੀ ਹੈ?

ਅਧਿਰਾਹ ਖੇਤਰ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਸਥਾਨਰ ਥਾਡੀਆਂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਜਾਂ ਧੰਚਾਇਤ ਚੋਣਾਂ ਜਹੀਆਂ ਧੰਡੂ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀਆਂ ਈਵੀਐੱਮ ਨਾਲ ਭਾਹਤ ਦੇ ਚੋਣ ਰਮਿਸਨ ਦਾ ਰੋਟੀ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਧਰੇਤ ਸਥਾਨਰ ਥਾਡੀ ਚੋਣਾਂ ਰਾਜ ਚੋਣ ਰਮਿਸਨ/ਰਮਿਸਨਾਂ ਦੇ ਅਧਿਰਾਹ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਉਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਯਾਧਣੀਆਂ ਮਸੀਨਾਂ ਯਾਧ ਹਾਸਲ ਨੌਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਧਣੀ ਦੇਖ ਰੋਖ ਧਰਵਾਨੀ ਹੈ। ਈਸੀਯਾਈ ਦਾ ਉਕਤ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਚੋਣ ਰਮਿਸਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵਰਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਈਵੀਐੱਮ ਨਈਂ ਸਿੱਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈਂ।

11. ਈਸੀਯਾਈ-ਈਵੀਐੱਮ ਨੂੰ ਛੇਤਛਾਤ ਹਹਿਤ ਨੀਅਤ ਬਣਾਉਣ ਨਈਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧੰਧਰਾਂ ‘ਤੇ ਰੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਤੇ ਸੰਤੁਲਨ ਹਨ?

ਧਹਿਨਾ ਨਿਗਰਾਨੀ ਧੰਧਰ:ਬੀਈਐੱਲ/ਈਸੀਯਾਈਐੱਲ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਰਾਜਸੀ ਦਲਾਂ ਦੇ ਧਰਤੀਨਿਧਾਂ ਦੀ ਮੈਂਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਈਵੀਐੱਮ ਦੀ ਤਰਨੀਰੀ ਤੇ ਫੀਜੀਰਲ ਧਰਬ ਤੋਂ ਥਾਅਦ ਧੁਰਜਿਆਂ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਦੀ ਧਰਮਾਣਿਕਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਥਰਾਬ ਮਸੀਨਾਂ ਵਾਧਸ ਫੈਰਟਰੀ ਭੋਜੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਐੱਫਐੱਲਸੀ ਹਾਲ ਸਾਫ ਰੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਵੜਨਾ ਵਰਜਤ ਰੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਐਂਦਰ ਰੋਟੀ ਵੀ ਰੋਮਰਾ, ਮੇਥਾਈਲ ਫੋਨ ਜਾਂ ਸੁਹੀਆ ਧੌਨ ਲਿਜਾਉਣ ਦੀ ਅਧਿਆ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਰਾਜਸੀ ਦਲਾਂ ਦੇ ਧਰਤੀਨਿਧਾਂ ਵੱਲੋਂ ਚੁਣੀਆਂ 5 ਫੀਸਦੀ ਈਵੀਐੱਮ ਵਿੱਚ ਅੱਟੇ-ਅੱਟ 1000 ਵੋਟਰਾਂ ਦੀ ਮੋਰ ਧੋਲ ਕਰਵਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਤੀਜਾ ਵਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਰੀ ਧਿਰਨਾ ਦੀ ਵੀਡੀਓਗਰਾਫੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਬੋਤਰਤੀਬੀ:ਰਿਸੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨਈਂ ਵੰਡ ਤੋਂ ਧਹਿਨਾਂ ਈਵੀਐੱਮ ਦੀ ਦੋ ਵਾਰ ਉੱਥਲ ਧੁੱਥਲ ਰੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਥਾਅਦ ਹੀ ਧੇਲਿੰਗ ਸਟੇਸਨਾਂ ‘ਤੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਰਿਸੇ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਵੰਡ ਨੂੰ ਨਕਾਰਦੀ ਹੈ। ਧੇਲਿੰਗ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਵੋਟਾਂ ਸੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਧਹਿਨਾਂ ਧੇਲਿੰਗ ਸਟੇਸਨਾਂ ‘ਤੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਧੇਲਿੰਗ ਏਜੰਟਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮਾਰ ਧੋਲ ਰੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਵੋਟਾਂ ਧੈਣ ਤੋਂ ਥਾਅਦ ਈਵੀਐੱਮ ਸੀਨ ਰੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਏਜੰਟ ਸੀਨ ‘ਤੇ ਯਾਧਣੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮਸੀਨਾਂ ਲਿਜਾਉਣ ਸਮੇਂ ਧੇਲਿੰਗ ਏਜੰਟ ਸਟਰਾਂਗ ਰੂਮ ਤੌਰ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਸਟਰਾਂਗ ਰੂਮ:ਵੋਟਾਂ ਤੋਂ ਥਾਅਦ ਜਿਥੇ ਮਸੀਨਾਂ ਰੱਖੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਉੱਥੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਰਤੀਨਿਧ ਯਾਧਣੀ ਸੀਨ ਲਗਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਟਰਾਂਗ ਰੂਮ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੋਖ ਵੀ ਲਗਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਨਾਂ ਸਟਰਾਂਗ ਰੂਮਾਂ ਦੀ 24 ਅੰਦੇ ਰਈ ਧਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਖੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਗਿਣਤੀ ਰੋਂਦਰ:ਵੋਟਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਈਵੀਐੱਮ ਗਿਣਤੀ ਰੋਂਦਰਾਂ ‘ਤੇ ਲਿਯਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਗਿਣਤੀ ਸੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਧਹਿਨਾਂ ਸੀਨਾਂ ਦੀ ਵਿਲੰਬਣ ਧਛਾਣ ਨਿਸਾਨੀ ਤੇ ਸੀਯੂ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਧਰਤੀਨਿਧਾਂ ਨੂੰ ਵਿਖਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

12. ਰੀ ਹੋਰਾਫੇਰੀ ਵਾਲੀ ਈਸੀਯਾਈ-ਈਵੀਐੱਮ ਬਗੈਰ ਰਿਸੇ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਆਇਆਂ ਧੇਲਿੰਗ ਧਿਰਨਾ ਵਿੱਚ ਖੁੜ ਸਾਮਨ ਰੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ?

ਸਵਾਨ/ਧਰਮਨ ਧੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਈਸੀਯਾਈ ਵੱਲੋਂ ਈਵੀਐੱਮ ਨੂੰ ਛੇਤਛਾਤ ਹਹਿਤ ਬਣਾਉਣ ਨਈਂ ਬਣਾਏ ਉਧਰੇਤ ਟੋਸ ਨਿਗਰਾਨੀ ਤੇ ਸੰਤੁਲਨਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ, ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾ ਹੀ ਮਸੀਨਾਂ ਨਾਲ ਛੇਤਛਾਤ ਰੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਥਰਾਬ ਮਸੀਨਾਂ ਨੂੰ ਰਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਧੇਲਿੰਗ ਧਿਰਨਾ ਵਿੱਚ ਖੁੜ ਸਾਮਨ ਰੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਰਿਊਰਿ ਉਕਤ ਧਿਰਨਾ ਨਾਲ ਅਤੇ ਬੀਯੂ ਸੇ ਸੀਯੂ ਦੇ ਮੇਨ ਨਾ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਗੈਰ ਈਸੀਯਾਈ-ਈਵੀਐੱਮ ਧਛਾਟੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧੰਧਰਾਂ ‘ਤੇ ਸਬਤ ਨਿਗਰਾਨੀ ਤੇ ਸੰਤੁਲਨ ਕਾਰਨ ਈਸੀਯਾਈ ਈਵੀਐੱਮ ਈਸੀਯਾਈ ਧਰਵਾਨੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਰੋਟੀ ਬਾਹਰਨੀ ਮਸੀਨ (ਗੈਰ ਈਸੀਯਾਈ-ਈਵੀਐੱਮ) ਨੂੰ ਧਰਵਾਨੀ ਵਿੱਚ ਸਾਮਨ ਰੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

13. ਯੂਐੱਸ ਤੇ ਯੂਰਪੀਅਨ ਯੂਨੀਅਨ ਜਿਹੇ ਵਿਸਤਰ ਦੇਸ ਈਵੀਐੱਮ ਰਿਊ ਨਹੀਂ ਅਧਣਾਉਂਦੇ ਜਾਂ ਤੁੜ ਨੇ ਈਵੀਐੱਮ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ?

ਤੁੜ ਦੇਸਾਂ ਨੇ ਬੀਤੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਨਿਏਰਟਡੋਨਿਰ ਵੋਟਿੰਗ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਰੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸਾਂ ਨੂੰ ਮਸੀਨਾਂ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਇਸ ਨਈਂ ਕਰਨਾ ਧਿਆ, ਰਿਊਰਿ ਉਹ ਮਸੀਨਾਂ ਰੋਧਿਊਟਰ ਦੇ ਰੋਂਟਰੋਲ ਵਾਲੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਨੈਂਟਵਰ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਤੇ ਸਮਾਂ ਯਾਉਣ ‘ਤੇ ਇਨਾਂ ਮਸੀਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਰਿੰਗ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਬਣ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਸੀਨਾਂ ਦਾ ਮੌਤਵ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਿਗ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਉਥੋਂ ਦੇ ਸੁਰੱਖਿਆ, ਰਾਖੀ ਤੇ ਬਚਾਅ ਸਬੰਧੀ ਰਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਚੁਰਵੇਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਧੈਮਾਨੇ ਤੇ ਰਾਖੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਤੁੜ ਦੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਈਵੀਐੱਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਯਾਧਣੇ ਰਾਨੂੰਨੀ ਅਧਾਰ ‘ਤੇ ਨਕਾਰ ਦਿੱਤਾ।

ਭਾਹਤੀ ਈਵੀਐੱਮ ਇਕੱਲੀ ਮਸੀਨ ਹੈ, ਜਦੋਂਕਿ ਯੂਐੱਸਏ, ਨੀਦਰਲੈਂਡਜ਼, ਆਈਰਲੈਂਡ ਤੇ ਜਰਮਨੀ ਰੋਲ ਸਿੱਧੀ ਰੀਕਾਰਡਿੰਗ ਮਸੀਨਾਂ ਸਨ। ਭਾਹਤ ਨੇ ਧੰਧਧਾਤ ਹਹਿਤ ਧੋਧਰ ਯਾਡਿਟ ਟਰਾਇਲ ਲਿਯਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਯਾਡਿਟ ਟਰਾਇਲ ਨਹੀਂ ਰੀਤਾ। ਉਕਤ ਸਾਰੇ ਦੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਧੇਲਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਸੂਤਰ ਰੋਡ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਾਹਤ ਨੇ ਵੀ ਮੈਮਰੀ ਤੇ ਓਟੀਧੀ ਵਿੱਚ ਸਾੜ ਰੇ ਸੂਤਰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਦੂਜੇ ਧਾਸੇ ਈਸੀਯਾਈ-ਈਵੀਐੱਮ ਇਕੱਲਾ-ਮਜਬੂਤ ਉਧਰਕਣ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਰਿਸੇ ਨੈਂਟਵਰ ਨਾਲ ਸੰਧਰਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਨਈਂ ਰਿਸੇ ਨਈਂ ਵੀ ਭਾਹਤ ਦੀਆਂ 1.4 ਮੀਲੀਅਨ ਮਸੀਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਰਿਸੇ ਨਾਲ ਵੀ ਛੇਤਛਾਤ ਕਰਨਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਦੇਸ ਵਿੱਚ ਬੀਤੇ ਸਮੇਂ ‘ਚ ਹੋਈਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਹਿੰਸਾ ਤੇ ਬੂਬ ਰੋਧਚਹਿੰਗ ਤੇ ਹਿੰਸਿੰਗ ਯਾਦ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਜਹੀਆਂ ਹੋਰ ਚੋਣ ਸਬੰਧੀ ਗਲਤ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਭਾਹਤ ਨਈਂ ਈਵੀਐੱਮ ਬਿਨਕੁਲ ਚੁਰਵੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਿ ਜਰਮਨੀ, ਆਈਰਲੈਂਡ ਤੇ ਨੀਦਰਲੈਂਡ ਜਹੇ ਦੇਸਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਭਾਯਤੀ ਈਵੀਐੱਮ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਤਰਨੀਰੀ ਵਿਸੇਸਤਾਵਾਂ ਦੇ ਧੰਥੋਂ ਰਿਤੇ ਵਧੀਆ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਭਾਹਤੀ ਰਾਨੂੰਨ ਤੇ ਭਾਹਤੀ ਚੋਣ ਰਮਿਸਨ ਨਿਯਮਾਵਲੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਈਵੀਐੱਮ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਤੇ ਬਚਾਅ ਨਈਂ ਮੁਰੰਮਤ ਰਾਖੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਭਾਹਤੀ ਈਵੀਐੱਮ ਇਸ ਨਈਂ ਵੀ ਵਿਲੰਬਣ ਹਨ, ਰਿਊਰਿ ਵੋਟਰਾਂ ਨਈਂ ਸਮੁੱਚੀ ਧਿਰਨਾ ਨੂੰ ਧਾਰਦਰਸੀ ਬਣਾਉਣ ਨਈਂ ਸੋੜਾਂ ਵਿੱਚ ਈਵੀਐੱਮ ਵਿੱਚ ਵੀਵੀਧੈਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੋਣ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਨੀਦਰਲੈਂਡ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਸਟੋਰੇਜ, ਟਰਾਂਸਧੋਰਟ ਅਤੇ ਮਸੀਨਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਬੰਧੀ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਸੀ। ਨੀਦਰ ਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਬਣੀਆਂ ਮਸੀਨਾਂ ਆਈਰਲੈਂਡ ਤੇ ਜਰਮਨੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਜਰਮਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 2005 ਵਿੱਚ ਇੰਰ ਜਜਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਮੁੱਢਲੇ ਰਾਨੂੰਨ ਤੇ ਚੋਣ ਦੇ ਜਨਤਰ ਰਵੱਈਏ ਦੇ ਅਬਤਿਆਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਅਧਾਰ ‘ਤੇ ਵੋਟਿੰਗ ਉਧਰਕਣ ਅਧਿਆਦੇਸ ਨੂੰ ਗੈਰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮੰਨਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਨਈਂ ਇਨਾਂ ਦੇਸਾਂ ਨੇ ਨੀਦਰਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਬਣੀਆਂ ਮਸੀਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਥੋਂ ਤੌਰ ਕਿ ਯੂਐੱਸਏ ਸਮੇਤ ਰਈ ਦੇਸ ਵੋਟਿੰਗ ਨਈਂ ਮਸੀਨਾਂ ਵਰਤ ਰਹੇ ਹਨ।

ਈਸੀਯਾਈ-ਈਵੀਐੱਮ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਹੀ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਅਧਣਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਧਰਰਿਯਿਆਵਾਂ ਤੇ ਵੋਟਿੰਗ ਮਸੀਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖ ਹੈ। ਰਿਤੇ ਵੀ ਰੋਧਿਊਟਰ ਰੋਂਟਰੋਲ ਤੇ ਯਾਧਰੋਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਅਧਾਰਤ ਮਸੀਨਾਂ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨਾ ਗਲਤ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਈਸੀਯਾਈ-ਈਵੀਐੱਮ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਨਹੀਂ ਰੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

14. ਵੀਵੀਧੈਟ ਵਾਲੀਆਂ ਮਸੀਨਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਰੀ ਹੈ?

ਭਾਹਤ ਦੇ ਚੋਣ ਰਮਿਸਨ ਨੇ ਵੋਟਰਸ ਵੈਰੀਫਾਈਡ ਧੋਧਰ ਯਾਡਿਟ ਟਰਾਇਲ (ਵੀਵੀਧੈਟ) ਨਾਲ 255 ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਿਆਂ ਤੇ ਨੌਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਚੋਣ ਕਰਵਾਈ ਹੈ। ਐੱਮ-2 ਤੇ ਨਵੀਂ ਧੀੜ੍ਹੀ ਦੀ ਐੱਮ-3 ਈਵੀਐੱਮ ਦੀ ਵੀਵੀਧੈਟ ਨਾਲ ਵਰਤੋਂ ਵੋਟਰਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਭਰੋਸੇ ਤੇ ਧਾਰਦਰਸਤਾ ਵੱਲ ਜਾਂਦਾ ਰਹਾ ਹੈ।

